

BO'LAJAK TARIX FANI O'QITUVCHILARINI TESTOLOGIK FAOLIYATGA TAYYORLASHDAGI MUAMMOLARNI ANIQLASH

Xamidova Rislig'oy Faraxadovna,

Andijon davlat pedagogika instituti, "Ijtimoiy fanlar" kafedrası o'qituvchisi

e-mail.ru hamidovarisligoy@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0008-6302-5615>

UDK: 94(575.1)

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy ta'limda o'quvchilar bilimini obyektiv baholash, bunda bo'lajak tarix fani o'qituvchilarini test sinovlariga tayyorlashda o'quv jarayoni sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan bir qator muammolar yoritilgan.

Kalit so'zlar: Ta'lim, baholash, testologiya, muammo, nazariy bilim, amaliy ko'nikma, test.

Аннотация: В данной статье выделена объективная оценка знаний учащихся в сов-ременном образовании, которая может негативно повлиять на качество образовательного процесса при подготовке будущих учителей истории к проверочным работам.

Ключевые слова: Обучение, оценка, тестология. проблема, теоретические знания, практические навыки, тест.

Annotatsion: In this article, objective assessment of students' knowledge modern education, which can negatively affect the quality of the educational process in the preparation of future history teachers for tests, is highlighted.

Key words: Education, evaluation, testology. problem, theoretical knowledge, practical skills, test.

KIRISH (ВВЕДЕНИЕ) / INTRODUCTION. Yoshlarning bilim va iqtidorini chuqurlashtirish, ularning kelgusida malakali kadrlar bo'lib O'zbekistonni yanada rivojlantirishdagi ishtirokini ta'minlash maqsadida ta'lim jarayoniga zamonaviy yondashuvlar joriy etilmoqda, shunga javoban tadqiqot ishimizni samarali va amaliyotga joriy etishda natijaviylikka e'tibor qaratishimiz zarur.[1]

Zamonaviy ta'limda o'quvchilar bilimini

obyektiv baholash tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Testologiya ta'lim yutuqlarini o'lchash va tahlil qilish vositasi sifatida o'quv amaliyotining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Biroq, bo'lajak tarix o'qituvchilarini test sinovlariga tayyorlashda o'quv jarayoni sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan bir qator muammolar mavjud. Bo'lajak o'qituvchilarni testologik faoliyatga tayyorlashdagi muammolarni aniqlash bo'yicha adabiyotlar tahlili, bu sohada mavjud nazariy va amaliy jihatlarni chuqurroq o'rganishga yordam beradi. Ushbu sohadagi adabiyotlarni tahlil qilish bir qator muhim jihatlarni ko'rsatishi mumkin. Quyida bu borada foydalanish mumkin bo'lgan adabiyotlar va ularning tahlili haqida ma'lumot keltirilgan:

Ta'lim metodikasi va didaktika:

- Adabiyotlar: "Didaktik asoslar" (O'zbekiston pedagogika instituti nashrlari) va "Ta'lim metodikasi" (turli mualliflar).

- Tahlil: Ushbu asarlar ta'lim jarayonida testologik faoliyatning o'rni va ahamiyatini yoritib beradi. O'qituvchilarning tayyorgarlik darajasi va o'quvchilarni baholashdagi nazariy asoslar haqida ma'lumotlar taklif etiladi.

Testologiya va baholash tizimlari:

- Adabiyotlar: "Testologiya: nazariya va amaliyot" (X.L. Karimova), "Baholash tizimlari" (S. Akramova).

- Tahlil: Bu asarlar testlarni tayyorlash va baholashda yuzaga keladigan muammolarni aniqlashga yordam beradi. Mualliflar o'qituvchilarni testologik faoliyatga tayyorlashdagi qiyinchiliklar va innovatsion yondashuvlar haqida to'liq ma'lumotlar beradi.

Psixologik jihatlar:

- Adabiyotlar: "Ta'lim psixologiyasi" (N.E.

Makhmudov), "O'qituvchilarning psixologik tayyorgarligi" (A. R. Murodov).

- Tahlil: Bu asarlar o'qituvchilarning psixologik tayyorgarlik darajasini va ularning testologik faoliyatda o'quvchilarning psixologik holatini hisobga olish zarurligini ko'rsatadi. O'qituvchilarning psixologik tayyorgarlik darajasi ko'pincha testologik faoliyatni amalga oshirishni murakkablashtiradi.

Amaliy tadqiqotlar:

- Adabiyotlar: "O'qituvchilarni testologik faoliyatga tayyorlash jarayonidagi amaliy masalalar" (ilmiy maqolalar to'plami).

- Tahlil: Ushbu maqolalar o'qituvchilarni tayyorlashda duch kelinadigan muammolarni, ularni hal etish bo'yicha tavsiyalarni va amaldagi tajribalarni o'z ichiga oladi.

Innovatsion pedagogik texnologiyalar:

- Adabiyotlar: "Zamonaviy pedagogik texnologiyalar" (F.B. Xasanov), "Innovatsion ta'lim metodlari" (N.M. Ilona).

- Tahlil: Bu adabiyotlar zamonaviy texnologiyalar va innovatsion metodlarni qo'llash orqali testologik faoliyatni samarali tashkil etish mumkinligini ko'rsatadi. Bunda o'qituvchilarning tayyorgarligini oshirish va muammolarni hal etish uchun yangi yondashuvlar taklif etiladi.

MUHOKAMA (ОБСУЖДЕНИЕ / DISCUSSION). Bo'lajak tarix fani o'qituvchilarini test sinovlariga tayyorlashda bilim va ko'nikmalarni baholashning muhim vositasini samarali o'zlashtirishni qiyinlashtiradigan qator muammolar yuzaga keladi. Asosiy muammolar:

1. Nazariy bilimlarning etishmasligi :

✓ Testologiya asoslarini yomon tushunish: ko'pgina bo'lajak tarix o'qituvchilari testologiya tamoyillari, test turlari, ularning kuchli va zaif tomonlari haqida faqat yuzaki tushunchaga ega;

✓ Testlarning psixometrik xususiyatlariga yetarlicha e'tibor bermaslik: testlarning haqiqiyliigi, ishonchliligi va obyektivligi va ularning baholash sifatiga ta'sirining ahamiyatini tushunishning cheklanganligi;

✓ Pedagogik psixologiya va psixodiagnostikaga yetarlicha e'tibor

berilmaganligi: psixologik omillarning test natijalariga ta'siri va testlarni tuzishda ularni hisobga olish usullari to'g'risidagi bilimlar kam rivojlangan.

2. Amaliy ko'nikmalarning etishmasligi :

✓ Test topshiriqlarini yozish bo'yicha amaliyotning yo'qligi: ularda har xil turdagi javoblarga ega bo'lgan yuqori sifatli topshiriqlarni yaratishda yetarlicha ko'nikmalar yo'q;

✓ Natijalarni sinovdan o'tkazish va tahlil qilishning cheklangan amaliyoti: ular sinovni tashkil etish va olingan ma'lumotlarni sharhlashda yetarli tajribaga ega emasligi;

✓ Testni yaratish va o'tkazish uchun zamonaviy vositalarni bilmaslik: onlayn testlarni yaratish va o'tkazish uchun dasturiy ta'minotni yetarli darajada bilmaslik (masalan, Google Forms, Moodle).

3. Tarixning o'ziga xos xususiyatlariga e'tibor berilmasligi :

✓ Tarixiy bilim va ko'nikmalarni baholash usullari haqida cheklangan bilim: tarixiy tushunchalarning konteksti va murakkabligini hisobga olgan holda tarix fanidan test topshiriqlarini tuzishning o'ziga xos xususiyatlariga yetarlicha e'tibor berilmaydi;

✓ Yuqori sifatli tarixiy testlar namunalarining yo'qligi: yaxshi tarixiy testlar misollari va ularni tayyorlash bo'yicha ko'rsatmalarga ega bo'lgan manbalarga kirishning etishmasligi.

4. Motivatsiya va qiziqishning etishmasligi:

✓ Testologiyani kasbiy faoliyat uchun ahamiyatini yomon tushunish: muvaffaqiyatli o'qituvchining karyerasidagi rolini tushunmaslik tufayli testologiya faoliyatini o'zlashtirish uchun motivatsiyaning yo'qligi;

✓ Nazariy bilim va amaliyot o'rtasidagi aloqaning yetarli emasligi: olingan bilimlarni amaliyotda qo'llash va o'qitish jarayonida uning real samarasini ko'rish imkoniyatining yo'qligi.

5. Resurslarning etishmasligi:

✓ Testologiya bo'yicha zamonaviy darsliklar va o'quv qo'llanmalarining etishmasligi: testologiyani mustaqil o'rganish va test yozish amaliyoti uchun sifatli materiallardan foydalanish cheklanganligi;

✓ Amaliy mashg'ulotlar uchun vaqt va resurslarning etishmasligi: o'quv rejasidagi amaliy soatlar sonining cheklanganligi va zamonaviy sinov uskunalari bilan ta'minlanmaganligi.

Bo'lajak tarix o'qituvchilarini testologik faoliyatga tayyorlashda bir qancha muammolar mavjud. Ularni quyidagi asosiy jihatlar orqali ko'rib chiqish mumkin:

1. Ta'lim dasturlarining yetarli emasligi: O'qituvchilarni tayyorlash dasturlarida testologik faoliyatga oid materiallar va metodologiyalar yetarli darajada kiritilmagan. Bu esa o'qituvchilarning test tayyorlash va baholash ko'nikmalarini rivojlantirishga to'sqinlik qiladi.

2. Amaliyotning yetishmasligi: Bo'lajak o'qituvchilar ko'pincha nazariy bilimlarga ega bo'lishsa-da, amaliy tajriba yetishmaydi. Testologik faoliyatni amalga oshirish uchun zarur bo'lgan amaliy ko'nikmalarni o'zlashtirishda qiyinchiliklar yuzaga keladi.

3. Innovatsion metodlarning qo'llanilishi: Zamonaviy ta'limda innovatsion metodlar va texnologiyalarni qo'llash muhim ahamiyatga ega. Biroq, bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash jarayonida bu metodlarni o'rganish va qo'llashda muammolar mavjud.

4. Baholash tizimining noaniqligi: Testologik faoliyatni amalga oshirishda baholash mezonlari va tizimlarining noaniqligi o'qituvchilarning o'z ishini to'g'ri baholashiga to'sqinlik qiladi. Bu esa o'qituvchilarning bilimni baholashda adolatsizlikka olib kelishi mumkin.

5. Psixologik tayyorgarlik: O'qituvchilar testologik faoliyatda o'qituvchilarning psixologik holatini hisobga olishlari zarur.

Biroq, bu borada yetarli tayyorgarlik ko'rmaslik muammosi mavjud.

6. O'qituvchilarni doimiy ravishda qayta tayyorlash: Ta'lim tizimidagi o'zgarishlar va yangiliklarga mos ravishda o'qituvchilarni doimiy ravishda qayta tayyorlash zarur. Biroq, bu jarayon ko'pincha e'tibordan chetda qoladi[2].

Ushbu muammolarni hal qilish uchun ta'lim dasturlarini takomillashtirish, amaliy mashg'ulotlarni ko'paytirish, innovatsion metodlarni joriy etish va o'qituvchilarni doimiy ravishda qayta tayyorlash tizimini yo'lga qo'yish zarur. Bu orqali bo'lajak tarix o'qituvchilarining testologik faoliyatga tayyorgarligini oshirish mumkin.

XULOSA (ЗАКЛЮЧЕНИЕ / CONCLUSION). Testologik faoliyatga tayyorlashdagi muammolarni aniqlash bo'yicha adabiyotlar tahlili, o'qituvchilarni tayyorlash jarayonida yuzaga keladigan muammolarni aniqlash va ularni hal qilish uchun muhim strategiyalarni ishlab chiqish imkonini beradi. Ushbu tahlil natijalaridan foydalanib, ta'lim tizimini yanada takomillashtirish va o'qituvchilarning testologik faoliyatga tayyorgarlik darajasini oshirish mumkin.

Bo'lajak tarix fani o'qituvchilarini testologik faoliyatga tayyorlash muammolarini aniqlash ularni hal etish yo'lidagi muhim qadamdir. Bo'lajak tarix fani o'qituvchilariga tarix fanining o'ziga xos xususiyatlari va zamonaviy ta'lim talablarini hisobga olgan holda testologiya yo'nalishi bo'yicha yuqori sifatli nazariy va amaliy tayyorgarlik ko'rishlari uchun sharoit yaratish zarur.

ADABIYOT VA MANBALAR RO'YXATI (ИСПОЛЬЗОВАННАЯ ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES):

1. O'zbekiston Respublikasini 2017-2021 yillarda rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi PF-4947 sonli Farmoni.
2. B.X.Xodjayev "Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti"- T: O'qituvchi, 2017.
3. Abdurahmonov S.M, Ibragimov Sh.M Ta'lim tizimida baholashning asosiy mezonlari va ahamiyati. FarDU Ilmiy xabarlar., 2022 №2. -349 b.
4. F.A.Akramova, G.Ochilova. Pedagogika. Psixologiya. T. TDIU., 2007
5. Azizxujayeva N.N. O'qituvchi tayyorlashning pedagogik texnologiyasi.-T: TDPU, 2000. - 59 b.